

200 aastat kooliharidust Iisakus

1687. aastal võttis Liivimaa Maapäev Rootsi valitsuse ettepanekul vastu otsuse avada igas kihelkonnas köstrikoolid. Pärast Põhjasõda hakati neid koole taastama alles 1765. aastast alates.

Käesoleva sajandi algul teadsid Iisaku vanad taadid meenutada, et siin olevat juba 1750-ndate aastate paiku mingi kool olnud. Ajalooarhiivid sellekohaseid pidepunkte aga ei anna. Eesti NSV Ajaloo Keskarhiivis on üks Iisaku kooli kohta käiv dokument 1788. aastast. Sellel on meister S. F. Töpffer kokku arvanud Iisaku kooli akende klaasimiskulud. Nimetatud dokumenti loemegi nüüd siin koolihariduse 200. aasta tähistamise aluseks.

Edasisest on teada, et 1837. aastal oli kool kahel päeval nädalas nii Iisakus kui ka ümberkaudsete külade Porsko-vo ja Sälliku suitsutaredes. Lapsi õpetas lugema Tudulin-nast pärit sepp Jaan Pikof.

Nüüd järgnes Iisaku kooli- ja kultuurielu kõrgperiood. 1868. aastal kutsus Iisaku kihelkonna õpetaja Rudolf von Hippus endale appi Tallinna Kreiskooli lõpetanud 18-aastase Robert Theodor Hanseni. Noor energiline köster asutas kohe erakooli, esialgu 3 õpilasega. Feet-selt tuli õpilasi juurde. Samal aastal loodi laulukoorid, pasu-nate puudumise tõttu veidi hil-jem ka puhkpilliorkester. Et pastor von Hippus oli sakslane,

siis leidis vene õigeusu taotlusi tasakaalustava köstri tegevus temagi toetuse.

Õpilaste arv hakkas kiiresti suurenema. Tuli ruumi juurde saada. Ei hakanud tolleaegsed võimud ei rana, tööjõudu ega ehitusmaterjale pakkuma. R. T. Hansen otsustas hakata ehitama oma jõududega. Tuli kasutada ka kavalust. Iisaku lähedal ole-vas Tärivere mõisas anti selle omaniku paruness Wrangeli sünnipäeval kontsert. Paruness oli vaimustuses ja lubas vastu-tasuks oma metsast tasuta pal-gid. Appi tuldi nüüd lähedalt ja kaugelt — küll palke vedama, küll ehitama. Hansen andis oma kooridega kontserte Iisa-kus, Jõhvis Narvas, Narva-Jõe-

suus, Toilas, Rakveres. Saadud rahad kulusid ehitusele. 1883. aasta sügiseks saigi hoone val-mis. Hanseni avakõne ajal nut-sid inimesed rõõmust kui väike-sed lapsed. Oli rõõm isetegemi-sest, osasaamisest. Kui väga seda tänapäevalgi vaja on!

Iisaku kooli loos järgnesid tõ-sise töö, aga ka vastuolude ajad. Õpilaste arv tõusis üle saja. vastu hakati võtma parema lauluhäälega lapsi. Tulid uued õpetajad. Koorid ja orkester osa-lesid kontsertidel, käidi laulu-pidudel. Võimud tõhustasid ve-nestamist — õppekeeleks sai vene keel. Varem Iisakus tööta-nud õpetaja Aleksander Urban-ik arreteeriti 1905. aastal ja

(Järg 2. lk.)

200 aastat kooliharidust Iisakus

(Algus 1. lk.)

saadeti asumisele Vologda kuhermangu. Tema «süüks» oli lubadus, et järgmisel aastal õpetab ta lapsi jälle eesti keeles...

Kooliinspektorid tegid mitmeid etteheiteid ka Hanseni kohta. Kui lõpuks 1911. aastal rüütelkond abirahade maksmise lõpetas, tuli kool seisma panna. Aasta hiljem R. T. Hansen suri.

44 aastat oli Hansen Iisakus õpetaja. Ta korraldas tihti kontserte ja kutsus külla tolle-aegseid tuntud kunstnikke. Siin esinesid Aino Tamm, Paula Brehm, Miina Härma, Voldeimar Schütz. Hansen lõi ise palju laule, viisistas peamiselt L. Kooldula luuletusi. Tuntuim neist on «Enna süda».

Rahvuslikul ärkamisajal täherdas R. T. Hansen Iisakule sama mis C. R. Jakobson Vändrale, F. R. Kreutzwald Võrule, D. O. Wirkhaus Väägverele.

Pärast Hanseni kooli sulgemist jätkas tööd 1903. aastal alustanud Täriveri Ministeeriumikool. 1916. aastal põles

selle kooli maja maha. Veidi varem oli alustatud uue kivist hoone ehitust. Puhkenud maailmasõja tõttu jõuti 1915. aastal kiiruga katuse alla viia vaid esimene korrus. Pingelises olukorras jätkati siiski õppetööd. Selles majas on nüüd kooli muuseum.

Eesti Vabariigi ajal töötas Iisakus algul kõrgem algkool, hiljem 6-kl. algkool 4—5 klassikomplektiga. Kooli tegevust hakkas toetama hoolekogu; 1924. aastal olid olemas füüsika- ja keemiakabinet, töötasid lootus- ja karskusring. 1928/29. õppeaastal katsetati IV klassis õpilaste omavalitsusega. Valiti klassivanem ja kolmeliikmeline komisjon, kes valvas korra järele ning määras väiksemaid karistusi. Kooliaasta algas sel perioodil 14. septembri ja 1. oktoobri vahelisel ajal. Kui tuttav — püüdleme nüüdki sarnaste korralduste poole.

Pikemat aega oli siis koolijuhatajaks Johannes Sepp, Peterburi õpetajate seminari lõpetanu.

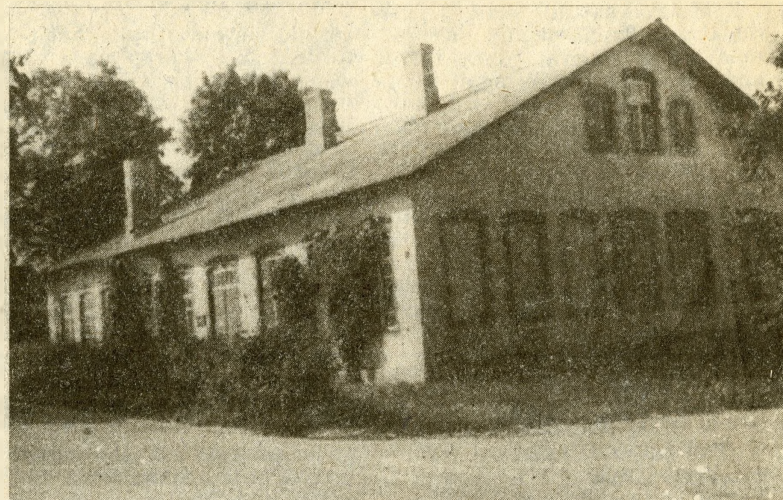
Teise suure sõja eel juhatas kooli Aleksander Kuuskraa, kes 1941. aastal küüditati Sibirisse.

Fašistliku okupatsiooni ajal kool sisuliselt seisis; koolihoonegi muudeti vanglaks.

Pärast II maailmasõda jätkas kool tööd algul 7- ja 8-klassilisena, direktoriks Johannes Karri. Alates 1957. aastast tuli direktoriks jõulise haardega isiksus Endel Mölder. Jälle suurenes õpilaste arv. 1968. aastast muudeti kool Iisaku keskkooliks. 8. juulil sel suvel möödus keskkooli 20. tähtpäev. Nii et kahekordne juubeliaasta!

1964. aastal valminud ehitis jäi 350 õpilasele kitsaks. Järgnes juurdeehitis klasside korpusega, söökla, lasketiiru ja katlamaajaga, teine õpetajate elamu, edasi internaat, võimla. Nüüd puudub veel ujula, täiendamist tahab kutseõppe materaalne baas... Arenguruumi jätkub.

Keskkooli on nüüdseks lõpetanud üle 500 noore, neist üle

1914. aastal valminud koolihoone, praegune kooli muuseum.

100 on asunud omandama kõrgemat haridust. Käesoleval tähtaastal on kõige väiksemaid õppureid I klassis 19. Kool jääb ikka ja alati nooreks. Olgu ainult tagatud loomulik areng.

Käesolevas loos on kasutatud

kooli koduloomuuseumi materjale, sealhulgas Iisakus õppinud O. Surva mälestusi.

Rein AIDMA,

Iisaku keskkooli direktor

Autor palub honorari üle kanda Virumaa fondi.